

AmMC6BhA6EiwAdN5iLdzdOnImfaMESH578a7X7aLjdvbPJ0YUPbPog
ndEXE6P9O7znvHtOxoCargQAvD_BwE (дата звернення 29.11.2024)

3. Нетрі й електронні ID: як Індія створює найбільшу у світі систему е-врядування. URL: <https://netfreedom.org.ua/article/netri-j-elektronni-id-yak-indiya-stvoryuye-najbilshu-u-sviti-sistemu-e-vryaduvannya> (дата звернення 29.11.2024).

4. Transparency in Brazil URL: https://devinit.org/wp-content/uploads/2015/03/Transparency-in-Brazil_briefing_March-2015.pdf (дата звернення 29.11.2024)

5. Єсімов С.С. Зарубіжний досвід цифровізації державних послуг. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024/03 URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/03/70.pdf>, с.388 (дата звернення 29.11.2024)

6. Мережева країна: як Естонія запровадила е-урядування. І чим цей досвід може бути корисним для України. URL <https://mind.ua/openmind/20200751-merezheva-krayina-yak-estoniya-zaprovadila-e-uryaduvannya> (дата звернення 29.11.2024)

3. Pro Zorro: Головна. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk>. (дата звернення 29.11.2024).

Опришко Ігор Віталійович,

завідувач науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності Державного науково-дослідного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

**КОРУПЦІЯ ТА АНТИКОРУПЦІЙНА БЕЗПЕКА В УКРАЇНІ:
СТАН, ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ**

На сьогоднішній день одним із пріоритетних завдань для України в умовах воєнного стану є боротьба з корупцією, яка безпосередньо несе загрозу забезпеченню національної безпеки країни. На початку 2024 року соціологічною компанією Info Sapiens за підтримки Національного агентства з питань запобігання корупції було проведено експертне опитування щодо оцінки рівня корупції в Україні з метою отримання оцінок представників антикорупційного експертного сектору України щодо змін рівня та поширеності корупції в державі, реалізації державної антикорупційної політики. За оцінкою 86% експертів найбільш серйозною проблемою для України є політична корупція на найвищому рівні (наприклад, в Уряді чи у

Верховній Раді України). Про серйозність проблеми корупції в бізнесі зазначили 80% опитаних, а повсякденної побутової корупції – 43%.

Більше ніж половина представників антикорупційного середовища визнають суттєву поширеність корупції (дуже або дещо поширена) – 65%, значення Індексу сприйняття поширеності корупції в Україні (за 5-бальною шкалою) становить 3,86. Однак, на думку більшості експертів (54%), тенденції, що розвиваються в Україні, дають змогу припустити очікування щодо зниження рівня корупції.

Серед сфер з найвищим рівнем поширеності корупції за розрахунковим Індексом сприйняття поширеності корупції (5-бальна шкала) експерти антикорупційного сектору виділяють митницю (для суб'єктів господарювання) – 4,23; військову сферу (використання та розпорядження нерухомим майном і землями, паливно-мастильними матеріалами тощо; питання призову, просування військовослужбовців по службі, забезпечення їх житлом) – 4,16; публічні закупівлі робіт і послуг з будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг державного та місцевого значення – 4,15; надання дозволів та видобування корисних копалин – 4,05; публічні закупівлі для потреб оборони і національної безпеки, модернізація військової техніки, торгівля зброєю – 4,04; судову систему (у т.ч., виконання судових рішень) – 4,02 тощо.

Загалом 31% експертів вважають, що державна антикорупційна політика за останні два роки була дуже або дещо ефективною, про неефективність політики зазначили 19% опитаних. При цьому виокремлюються такі найбільш ефективні пріоритети антикорупційної політики в Україні для зменшення рівня корупції: забезпечення невідворотності відповідальності за корупцію (зауважили 47% опитаних), реформування правосуддя (47%) та забезпечення автоматизації процедур надання державних послуг та регулювання діяльності бізнесу (45%) [1].

Корупція характеризується істотним, але не фатальним дестабілізуючим впливом на суспільство. Наприклад, О.М. Костенко характеризує корупцію крізь призму соціального натуралізму та виокремлює корупцію кризового типу, відзначає, що вона є загрозою національній безпеці України, оскільки корупція «українського зразка», що породжена кризою сучасного українського суспільства, «здатна поглиблювати кризу суспільства, маючи властивість зводити нанівець будь-які політичні, економічні, правові, моральні реформи» [2, с. 49–50]

М.І. Мельник влучно назвав корупцію корозією влади [3]. Корупція як загроза може завдати руйнівного впливу на національну безпеку України, а її існування вимагає якісного оновлення вектора

правової політики, що має бути спрямована на нейтралізацію дії такої загрози.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що на сьогодні розробка і впровадження ефективних і якісних механізмів протидії корупції в Україні є одним із найактуальніших напрямків діяльності держави щодо реалізації Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки [4, 5] та подальшого розвитку антикорупційного законодавства. Аналіз змісту зазначеної стратегії дає підстави для законодавчого впровадження в якості правового інституту - інституту антикорупційної безпеки.

На сьогоднішній день поняття «антикорупційна безпека» у законодавстві України не використовується, у зв'язку з чим це потребує попереднього відповідного наукового аналізу та обговорення серед науковців та фахівців з питань антикорупційної діяльності.

Як зазначає П. Ю. Дем'як, антикорупційна безпека може розглядатися як об'єкт корупційних кримінальних правопорушень і адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією. Антикорупційна безпека України є частиною національної безпеки нашої держави, що вимагає належного визначення її викликів, загроз і небезпек, що зумовлює вироблення належних заходів протидії відповідним негативним явищам [6, с. 128-129].

На думку О. С. Передерій та Є. І. Григоренко, під антикорупційною безпекою слід розуміти стан захищеності національних інтересів України від використання визначеним антикорупційним законодавством колом суб'єктів наданих їм службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки (пропозиції) такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка (пропозиція) чи надання неправомірної вигоди визначеному антикорупційним законодавством колу суб'єктів, або на їх вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [7].

Не дивлячись на те, що Україна зробила значний крок у боротьбі з корупцією, створивши антикорупційні органи, запровадивши реформи та ухваливши законодавство в цій сфері, на сьогоднішній день на шляху до ефективної боротьби з корупцією все ще залишається багато викликів, серед яких політичний тиск на антикорупційні органи, корупція в судовій системі, невизначеність у регулюванні політичних фінансів, проблеми з публічними закупівлями. Шляхи їх вирішення включають посилення незалежності антикорупційних органів, реформу судової системи, створення більш прозорих механізмів фінансування політичних партій, удосконалення

системи публічних закупівель та розвиток антикорупційної культури серед громадян.

На наш погляд, належний рівень боротьби з корупцією має забезпечуватися якісною та ефективною системою антикорупційної безпеки, тобто комплексом заходів, спрямованих на попередження, виявлення та боротьбу з корупцією в різних сферах діяльності.

Антикорупційна безпека включає в себе створення таких умов і механізмів, які знижують ризики виникнення корупційних правопорушень, забезпечують прозорість, підзвітність і ефективність органів державної влади місцевого самоврядування та інших інституцій. Антикорупційна безпека більше фокусується на конкретних механізмах, що протидіють корупції, таких як інструменти правового та адміністративного характеру, виявлення корупційних проявів і створення ефективної системи контролю.

Основні елементами антикорупційної безпеки:

правова база – закони та нормативні акти, що регулюють боротьбу з корупцією, зокрема визнання корупційних діянь, створення антикорупційних органів і механізмів.

антикорупційні стратегії та програми – державні або інституційні плани, що описують конкретні кроки для попередження та боротьби з корупцією в країні або організації.

механізми прозорості – публічний доступ до інформації про діяльність органів влади, фінансові звіти, тендери тощо, що допомагає знизити можливості для корупційних схем.

незалежні антикорупційні органи – створення інституцій, які мають повноваження виявляти і розслідувати корупційні злочини, наприклад, антикорупційні агентства, прокуратура, суди.

моніторинг і контроль – постійний нагляд за виконанням антикорупційних норм, аудит державних витрат, перевірка відповідності діяльності органів влади та компаній встановленим стандартам.

культура доброчесності – формування в суспільстві загального розуміння та прийняття неприпустимості корупції, навчання державних службовців та громадян принципам етики та законності.

У зв'язку з цим антикорупційна безпека важлива не лише для запобігання злочинів, але й для забезпечення стабільності держави, розвитку економіки та підвищення довіри до інститутів влади.

Застосування антикорупційної безпеки допоможе мінімізувати корупційні ризики та покращить ефективність функціонування державних інституцій через правові та організаційні механізми.

Список використаних джерел

1. Корупція в Україні 2023: погляд та оцінки експертів (звіт за результатами експертного опитування щодо оцінки рівня корупції в Україні. URL: <https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Pages/7f/2c/7f2cd35c7b9306cfa75dff9950b6e2dfebddc51224dabb89c42d314f704c233e2780115.pdf> (дата звернення: 28.11.2024).
2. Костенко О.М. Корупція в Україні у світлі політичної кримінології. Політичний менеджмент. 2009. №1. С. 49–54.
3. Мельник М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): монографія. Київ: Юридична думка, 2004. 400 с.
4. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки. Закон України від 20 червня 2022 р. № 2322-ІХ. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 28.11.2024).
5. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsijna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf> (дата звернення: 28.11.2024).
6. Дем'як П.Ю. До проблеми антикорупційної безпеки як об'єкта корупційних кримінальних правопорушень і адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією. Нове українське право. Вип. 5. 2021. С.127–132.
7. Передерій О.С., Григоренко Є.І. Антикорупційна безпека України як перспективний компонент державної правової політики: теоретико-правові аспекти. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/288580/282226> (дата звернення: 28.11.2024).